

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

230. An ex parte foeminæ tactus impudici, & pollutio indicant iusta[m]
causam diuortij? Et infertur, an concubitus consummatus cum foemina
mortua præbeat causam ad celebrandum diuortiu[m]? Ex p. 11. ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76405)

vixori petenti negare: Ego sanè saluo meliori iudicio, non nimis asperum, aut rigidum putarem esse talem virum, qui non solum à cæteris aliis actibus cum ea abstineret, sed à coniugis impudicæ consortio se subduceret. Vt interim omitam, non nimis temerarij suspicaturum virum, talem foeminam in huiusmodi tactibus deprehensam, vterius non modò fore progressuram, si occasio detur, sed iam prius fuisse progressam. Verùm hæc omnia relinquo in medio aliorum iudicio, maximè iudicium Ecclesiasticorum, ad quos pertinet, si res ad forum externum deferatur de simili diuortio faciendo, aut nõ faciendo pronũciare.

2. Quod si pollutionis tam in viro, quàm in foemina coniugatis cum complice probentur, aut nota sint fuisse, non video ita facillè quomodo possint ij Auctores asserere non licere ob eam causam diuortium facere. Quamuis autem Christus solum assignauerit fornicationem pro causa dimittendi, non idè affirmandum est solum eam causam sufficere, cum omnes, aut perique concedamus (vt videbimus) etiam propter sodomiam, aut bestialitatem posse fieri diuortium, & talia nomine fornicationis comprehendendi censetur, ergo etiam pollutio cum alia persona poterit comprehendi. Hucyque Dicastillus.

3. Sed aduersus illum stant communiter Doctores, Bufenbaum in *medulla Theol. moral.* l. 6. tr. 6. cap. 2. dub. 3. Sanchez *lib. 10. disp. 4.* Pontius *lib. 9. cap. 16.* Coninch *disp. 34. dub. 1.* Perez *disp. 56. sect. 1.* quibus adde Doctores quos citat, & sequitur Leander *de Sacram. to 2. sr. 9. disp. 6 q. 8. 9.* & 10. cum Ioanne de Soria in *epilogo summarum part. 2. tr. 1. sect. 3. disp. 10.* §. circa diuortium, Martino de San Ioseph in *mon. confess. tom. 1. lib. 1. tract. 57. de matrim. v. 4.* & alijs qui negant contra Dicastillum ius diuortij consistere in iniuria facta coniugi, sed solum in diuisione carnis, quæ non accidit in supradictis casibus.

4. Ex his inferitur decisio casus curiosi; An concubitus consummatus cum foemina mortua præbeat causam ad celebrandum diuortium? Affirmabunt, qui affirmant peccatum mollitiei tam viri, quàm vxoris esse causam iustam diuortij, vt Dicastillus *vbi supra*, & alij. At ego respondeo non præbere causam ad diuortium celebrandum. Quia præfatus concubitus non est propriè fornicatio, sed concubitus cum statua mulieris: vnde huiusmodi accedens, nec vnitur alteri, nec diuidit carnem suam cum tertia persona. Ita Leander *supra quæst. 522.* qui citat Sanchez, Bonacinam, & Filiucium.

RESOL. CCXXXI.

An quando mulier prudenter putauit maritum mortuum esse, si fornicata sit, & vir superueniat, possit ex hoc ipso petere diuortium?

Et quid, quando existimans eum, cum quo rem habuit, esse proprium maritum, aut si per vim absolutam cogitur, & opprimitur ab alio?

Et an quemadmodum maritus carnaliter cognoscendo eius uxorem post adulterium ab ea commissum, censetur remisisse adulterium quoad effectum petendi separationem matrimony, ita & contra vxor patiendose carnaliter cognosci à marito adultero, &c.?

Et in textu huius Resolutionis cursum apponuntur septem casus, in quibus notatur licere diuortium ob alias causas præter adulterium, sed hæc separatio non debet in perpetuum fieri: Ex part. 1.1. tt. 5. & Misc. 5. Ref. 47.

Sup. primo, §. 1. **A**ffirmatiuè respondet Dicastillus *de Sacram. tom. 3. tr. 10. disp. 10. dub. 3. n. 39.* vbi sic ait: Quando vxor tantum materiale adulterij commisit, non existimans eum, cum quo rem habuit esse proprium maritum, aut credens esse mortuum, non est sufficiens causa faciendi diuortium. Item quando per

vim absolutam cogitur & opprimitur ab alio. Ratio est, quia in his casibus nulla formalis culpa, vel iniuria contra fidem matrimony committitur. Vnde par non est, quòd aliquid detrimenti patiatur absque vlla sui culpa. Hanc doctrinã pro illo casu, quo vxor accessit ad alium, cum quo matrimonium cõtraxit inualidum quidem, sed bona fide, verissimam puto non minus, quàm pro casu, quo per vim absolutam præcisè cogitur, & pro casu, quo prudenter putauit illum, quem admittet, esse proprium virum. Tamen pro casu, quo illa, licet formaliter adulterium non commiserit, tamen formaliter fornicata est, nempe quando prudenter putans maritum longè absentem obiisse, cum alio fornicata est, sciens illam esse fornicationem, putans tamen non esse adulterium: non videtur tunc ita certum non posse maritum ab illa diuertere, si postea superueniens id sciat, maximè, si illa etiam prolem suscepisset, vel prægnans esset ab amasio. Durissimum namque videtur hominem (maximè honestum, ac nobilem) si non adulteram formaliter, saltem formaliter & propriè fornicariam, aut etiam illegitimè prægnantem admittere. Vnde saluo meliori iudicio, mihi non videtur improbabile, saltem si res sit nota, vel publica, non teneri cum tali vxore cohabitare: neque enim videtur cum tanto suo dedecore obligari ad eam cohabitationem, maximè in ijs Regionibus, in quibus turpe est talem vxorem admittere, aut habere. Nam cum lex cohabitationis, aut tori non ita strictè obliget, quin vel propter magnum damnum euadendum, vel propter aliquam aliam vrgentem causam, censetur quis ab ea obligatum quandoque liber: non video cur talis hæc causa non sit, scilicet, vt euitet illam ignominiam, quam in sua patria, & vbi notus est, subiret, maximè si non facillè in aliam simul cum vxore migrare posset, sed solus ipse. Neque ad illam secum adducendum magnis sumptibus, vel laboribus videtur in tali casu obligandus; satis enim est, quod quantum fieri potest, non omnino vxoris curam relinquat: sed de necessarijs ad vitam transigendam prouideat absens, quin cogatur secum præsentem habere mulierem non castam, & iusti doloris perpetuam causam. Verùm hæc aliorum iudicio relinquo, solumque meam sententiam sincerè volui explicare, quam liberius affirmarem. Ita Dicastillus.

2. Sed puto non esse recedendum à negatiua sententia, quam præter alios tuetur Ioannes Præpositus in 3. part. D. Thom. quæst. 5. de insolubilitate Matrim. dub. 12. n. 92. vbi sic asserit: Dicta intelligitur quando pars peccauit: si enim sit immunis à culpa, non potest dimitti, vt si fuerit vi oppressa, si cognita ab aliquo fingente se esse eius maritum, cuius dolum non potuerit deprehendere, si adhibita diligentia bona fide existimari maritum obiisse, ideoque alteri matrimonio iuncta est, & ab eo cognita: immò idem dicendum videtur etiam cum alio fornicetur, quia talis actus non continet formaliter violationem fidei coniugalis. Ita ille; cui adde Layman *lib. 5. tr. 10. cap. 7. n. 13.*

3. Sed hic obiter quero, an quemadmodum maritus carnaliter cognoscendo eius uxorem post adulterium ab ea commissum, censetur remisisse adulterium quoad effectum petendi separationem matrimony, ita è contra vxor patiendose carnaliter cognosci à marito adultero. Et videtur affirmatiuè respondendum, nam quoad diuortium pares sunt vir, & vxor, & probatur ex natura correlatiuorum, quorum est, vt dispositum in vno censetur in alio dispositum, iuxta terminos *rex. in l. fin. C. de in dict. viduit.* & latè per Franch. in *decis. 180.* vbi refert fuisse decisum in dispositum vno, & correlatiuis, ceteri pariter in reliquis dispositum. Nec obstat dicere, quod Matt. 19. Christus Dominus solius viri mentionem faciat, non tamen illi soli competit ius discedendi ab vxore, sed in hac

secundo, sed ibi additis alijs DD. & hic infra in §. Tertius Quartus, & Quintus.

Sup. hoc in Ref. not. præteritæ, §. vlt.

Sup. hoc late in tom. 8. tr. 6. Ref. 6.

Sup. primo, secundo, & tertio contentis in hoc §. ad literã supra in Ref. 263. §. Nota